

Taalunie Talendebatten 2017

“Meertaligheid op het werk: begrensd of grenzeloos?”

De Taalunie organiseert ieder jaar een Talendebat over het gebruik van het Nederlands en andere talen in diverse maatschappelijke situaties. De Taalunie beschouwt meertaligheid als een realiteit die niet zal verdwijnen, en ziet die als een verrijking voor mens en maatschappij, maar wil er wel over waken dat het Nederlands zelf in alle situaties blijvend kan worden gebruikt. De Taalunie houdt het gebruik van het Nederlands en andere talen daarom in de gaten met een onderzoek naar de Staat van het Nederlands en bespreekt de resultaten ervan tijdens haar jaarlijkse Talendebatten.

De Talendebatten vinden plaats in Brussel op de Europese Dag van de Talen en in Utrecht op het DRONGO talenfestival. De Talendebatten richtten zich dit jaar op de vraag hoe meertaligheid kan worden benut voor het inrichten van het eigen werk en het bereiken van een internationale markt. Voorafgaand aan de twee debatten heeft de Taalunie aan de hand van een korte enquête gepeild in hoeverre meerdere talen nu al aanwezig zijn op de werkvloer en door werkgevers nu al worden benut. De verslagen van de debatten dienen als input voor de ontwikkeling van een meertaligheidsbeleid voor het Nederlands.

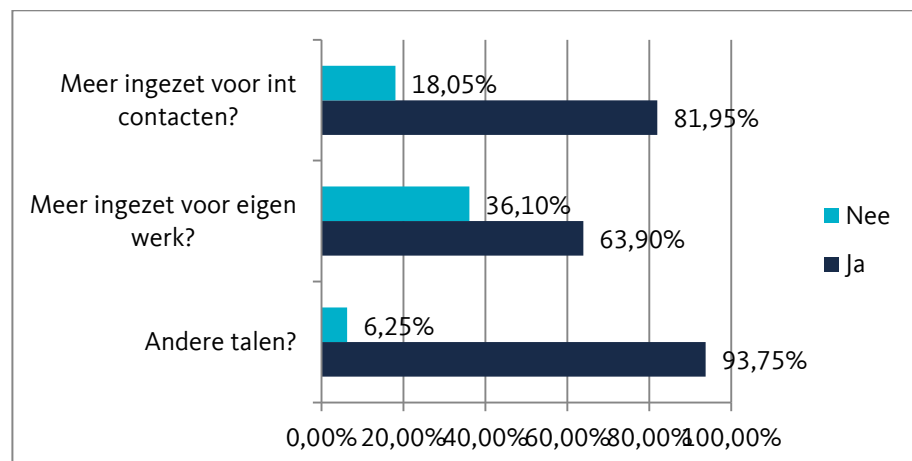
Resultaten van de enquête

De enquête werd afgenomen via internet en door directe ondervraging tijdens het DRONGO talenfestival in Utrecht. De vraagstelling luidde als volgt:

Volgens de Staat van het Nederlands blijken naast Nederlands vooral Engels en Frans een rol te spelen op de werkvloer en in internationale contacten.

- 1 Zijn er bij jou op het werk nog andere talen die jij of collega's beheersen?
- 2 Zouden deze andere talen meer kunnen worden ingezet voor het eigen werk?
- 3 Zouden deze andere talen meer kunnen worden ingezet voor internationale contacten?

Aantal respondenten: 223

Het Taalunie Talendebat tijdens de Dag van de Europese Talen in Brussel op 26-09-2017

Het publiek bij vleva in Brussel bestaat uit ongeveer 30 deelnemers met interesse voor taal in het algemeen en meertaligheid in het bijzonder. Ze zijn afkomstig uit heel Vlaanderen en hebben hun achtergrond in diverse maatschappelijke sectoren. Het debat wordt geleid door presentator en programmamaker Phara de Aguirre.

De inleidende sprekers zijn Mariet Schiepers, specialist in taalvaardigheidsontwikkeling aan de KU Leuven, en Ahmed Hilami, CEO van Flyer.be. De eerste bespreekt hoe meertaligheid meer kan worden benut voor de organisatie van het eigen werk, de tweede hoe die meer kan worden ingezet voor internationale contacten.

Het Brusselse panel bestaat uit Cindy Hermans, vakexpert Business Support bij de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB), Stefaan Peirsman, coördinator diversiteit bij vakbond ACV, specialist in arbeidsmigratie en de organisatie van een werkvloer met meerdere thuishalen, en Hans Maertens, gedelegeerd bestuurder van het Vlaams netwerk van ondernemingen (VOKA).

Sprekers

Uit de enquête vooraf is gebleken dat de meerderheid van de respondenten zich ervan bewust is dat er op de werkvloer nog meer talen aanwezig zijn en dat die meer kunnen worden benut dan nu het geval is. Mariet Schiepers en Ahmed Hilami onderschrijven dit beeld, elk vanuit hun eigen ervaringen.

Schiepers doet onderzoek naar taalgebruik op het werk en ziet dat het belang van het gebruik van meerdere talen op de werkvloer wordt erkend, maar dit leidt nog niet automatisch tot het benutten van de mogelijke meerwaarde van deze meerdere talen. Dit heeft onder andere te maken met de status van talen. Zo wordt er anders aangekeken tegen Pools of Arabisch dan tegen Frans of Engels. Nochtans kunnen alle talen, ongeacht hun status, meerwaarde bieden voor de organisatie van het eigen werk.

Op de werkvloer wordt nog steeds sterk ingezet op het Nederlands als voertaal. Dat helpt anderstaligen zeker om de taal sneller te leren, ook zoals die in de omgang wordt gesproken en met de terminologie die bij de job hoort, maar bij het idee dat de werkvloer de ideale taalleerschool is, dient wel een aantal kanttekeningen te worden geplaatst. Zo betreft het vaak een vrij taalarme context, met laaggeschoolde arbeid en laaggeletterde werknemers en daardoor ook weinig grondige oefenkansen in de taal. Een goede begeleiding buiten de werkcontext blijft daarom noodzakelijk. Bij taalverwerving komt meer kijken dan totale onderdompeling in de taal op de werkvloer: formele instructie blijft nodig. Wat dat laatste betreft, blijkt dat veel werknemers, na hun zware werk, nog weinig energie overhouden om na het werk nog met de taal aan de slag te gaan. Daarvoor zou dus ook tijdens de werktijd zelf meer ruimte kunnen worden geboden.

Tot slot doet Schiepers een oproep om ook de moedertalen en culturen van anderstalige medewerkers en medewerkers met een andere culturele achtergrond meer aan bod te laten komen op de werkvloer. Taal en cultuur zijn wezenlijke aspecten van de identiteit van de medewerker en door zijn of haar moedertaal en cultuur explicieter te waarderen, zal je hem of haar ook explicieter waarderen in zijn of haar identiteit. Op die manier verhoog je het welbevinden van de werknemer en dat komt ook de productiviteit ten goede.

Hilami, CEO van het bedrijf Flyer.be, is geboren in Marokko, maar is opgegroeid in Wallonië en leeft al langere tijd in Vlaanderen. Zodoende heeft hij naast Arabisch ook Frans en Nederlands leren spreken. Pas tijdens zijn professionele carrière beseftte hij de grote meerwaarde van het beheersen van al deze talen. Doordat hij ook Frans spreekt, kan hij ook de Waalse en Franse markt bereiken. En met Arabisch is een nog veel grotere wereld toegankelijk. De mogelijkheden in het buitenland zijn hierdoor veel groter voor zijn bedrijf en hij ambieert dan ook al zijn klanten zo veel mogelijk in hun eigen talen te bedienen, zelfs in hun eigen taalvariëteit. Zo worden Nederlandse klanten zelfs met een Nederlandse tongval te woord gestaan en Vlaamse met een Vlaamse. Op die manier denkt hij klanten nog beter te bedienen en nog meer aan zijn bedrijf te verbinden.

Discussie

De discussie met het panel en het publiek draait vooral om het belang van een goede communicatie op de werkvloer en arbeidsintegratie. Het ontbreken van een gezamenlijke taal blijft hierbij een obstakel en dus lijkt het leren van Nederlands door middel van taaltrajecten op de werkvloer voor de meerderheid de beste weg. Hierin moet door de werkgevers geïnvesteerd worden (en dat gebeurt ook, wordt door iemand uit het publiek benadrukt), maar het leren van de taal blijft volgens de meeste deelnemers een gedeelde verantwoordelijkheid van de werkgever (faciliteren) en de werknemer (inzet). VOKA doet hierbij een oproep om de “individuele beroepsopleidingen met taalondersteuning” (IBOT’s) vanuit de overheid verder te stimuleren.

Voor de internationale markt blijft iedereen benadrukken dat het beheersen van meerdere vreemde talen van groot belang is, niet alleen Engels als voertaal dus, maar ook Frans en Duits als buurtalen, Spaans en Arabisch als andere wereldtalen en alle mogelijke talen die je je kunt voorstellen om overal ter wereld de lokale taal te kunnen spreken. De Europese doelstelling dat alle jongeren twee vreemde talen moeten kunnen leren naast hun eigen moedertaal, wordt ten volle onderschreven en zelfs een minimum gevonden. VOKA doet hierbij een oproep om het leren van meerdere vreemde talen in het onderwijs een nieuwe stimulans te geven. De voorbije jaren is veel aandacht uitgegaan naar de STEM-vakken (“science, technology, engineering, mathematics”), maar voor het Vlaamse bedrijfsleven blijft een goede vreemdetalenbeheersing minstens even cruciaal.

Samengevat wordt door iedereen erkend dat het van groot belang is om ruimte te geven aan meerdere talen, zowel op de eigen werkvloer als voor internationale contacten. Enkele citaten hierover:

‘taal is verbonden aan je identiteit’

‘het leren kennen van een iemand met een andere taal, is een verrijking’

‘meer talen op de werkvloer kunnen meer internationale markten aanboren’

‘het waarderen van andere talen op de werkvloer verhoogt het welbevinden van de werknemers’

‘talenkennis is cruciaal voor de toekomst van het bedrijfsleven’

‘er is bij internationale bedrijven behoefte aan niet alleen kennis van de taal, maar ook van de cultuur’

Tegelijkertijd blijft zowel het panel als het publiek sterk de nadruk leggen op het belang van het Nederlands als voertaal op de werkvloer. Deze werkvloer wordt ook als een uitgelezen plek gezien om Nederlands te leren, zij het dan met de nodige omkadering. Hierin kunnen werknemers, werkgevers en de overheid elkaar versterken.

Het Taalunie Talendebat tijdens het DRONGO talenfestival in Utrecht op 29-09-2017

De zaal zit vol (ongeveer 50 personen) en het publiek bestaat uit zowel mensen die zich vooraf voor het debat hebben aangemeld als bezoekers van het DRONGO talenfestival die zich spontaan bij het debat vervoegen. De mensen komen uit heel Nederland, uit diverse maatschappelijke sectoren, en er zijn ook enkele Vlamingen aanwezig. Het debat wordt geleid door journaliste en schrijfster Raja Felgata.

De inleidende sprekers zijn Paul Lindhout, veiligheidskundige, en Silvino Seymor, medeoprichter van Internationaal Ambitieuus. De eerste bespreekt hoe meertaligheid meer kan worden benut voor de organisatie van het eigen werk, de tweede hoe die meer kan worden ingezet voor internationale contacten.

Het Utrechtse panel bestaat uit Marcel Philips, specialist arbeid en organisatie bij het Inspectiebreed Kenniscentrum van de Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Isabel Coenen, beleidsadviseur arbeidsmarkt bij het FNV en lid van de Commissie Arbeidsmarkt, en Judith Kamalski, Director Business Development bij Elsevier in Amsterdam en dus ervaren als internationaal ondernemer.

Sprekers

Uit de enquête vooraf is gebleken dat de meerderheid van de respondenten zich ervan bewust is dat er op de werkvloer nog meer talen aanwezig zijn en dat die meer kunnen worden benut dan nu het geval is. Paul Lindhout ziet de meerwaarde van het gebruik van meerdere talen op de werkvloer, zeker als het gaat om het begrijpen van veiligheidsinstructies, maar blijft toch vooral het belang van een gemeenschappelijke voertaal benadrukken. Silvino Seymor onderschrijft het belang van meerdere talen voor internationale contacten helemaal. Hij beklemtoont daarbij het Nederlands zelf niet te vergeten, want daarmee kan je al in Nederland, Vlaanderen, Suriname, Aruba, Curaçao en Sint-Maarten terecht, en zeker ook niet op Engels alleen in te zetten, want in het Caribisch gebied is bijvoorbeeld het Spaans evenzeer en zo mogelijk zelfs meer van belang.

Paul Lindhout is niet zonder meer positief over het gebruik van meerdere talen op de werkvloer. Hij deed onderzoek in de chemische industrie en bemerkte dat meertaligheid een van de factoren is die een rol speelt bij veiligheidsproblemen. Het gaat dan om onderlinge communicatie tussen de werknemers, maar ook tussen de werkgever en de werknemers (schriftelijk en mondeling). Lindhout schetst het beeld dat bij een toenemend aantal talen op de werkvloer er een slechtere/dalende directe onderlinge communicatie tussen verschillende groepen is. Als leidinggevende kun je je werknemers in een dergelijke situatie niet meer direct aanspreken. In een divers gezelschap blijft het daarom van groot belang om een gemeenschappelijke voertaal in te stellen. In Nederland zal dat vaak vanzelfsprekend het

Nederlands zijn, maar bij multinationals kan dat ook het Engels, het Frans of een andere internationale voertaal zijn. Dit staat natuurlijk niet in de weg dat informatie in meerdere talen ter beschikking kan worden gesteld, zodat iedereen die ook in zijn of haar eigen taal kan begrijpen.

Silvino Seymor is medeoprichter van Internationaal Ambitueus dat ondernemers op zakelijk gebied verbindt binnen de landen waar het Nederlands één van de officiële talen is. Hij spreekt over de mogelijkheden die de Nederlandse taal biedt in internationale contacten. Het is heel goed mogelijk om zaken te doen met behoud van de Nederlandse taal, aangezien er op veel plekken op de wereld Nederlands gesproken wordt. En wanneer je verder wilt, naar een land waar geen Nederlands wordt gesproken, dan kun je via je (meertalige) relaties, die naast het Nederlands vaak nog een of meerdere talen spreken, samenwerking zoeken met lokale handelaars of tussenpersonen. Je kunt internationaal dus meer bereiken met Nederlands dan je denkt. Dat geldt natuurlijk ook voor andere talen dan het Nederlands. Silvino benadrukt heel erg het belang van mensen aanspreken in hun eigen taal. Dat schept een band en zorgt voor diepgaandere en duurzamere handelscontacten.

Discussie

Net als tijdens het debat in Brussel, gaat de discussie met het panel en het publiek op het DRONGO talenfestival hoofdzakelijk over het belang van een goede communicatie op de werkvloer en het spreken van een gezamenlijke taal. Bij veel Nederlandse bedrijven is het kunnen spreken van de omgevingstaal zelfs een onderdeel van de risico-inventarisatie. Bij meer internationaal georiënteerde bedrijven geldt dit in mindere mate, maar ook daar blijft het Nederlands belangrijk, met name voor de lokale verankering. De gezamenlijke taal op de werkvloer hoeft niet voor alle deelnemers per se het Nederlands te zijn. Met name bij multinationals of in de grensregio's kan ook aan andere voertalen worden gedacht, zoals het Engels, Duits of Frans. Toch wordt het Nederlands door bijna alle deelnemers de belangrijkste voertaal genoemd: het is de taal van de samenleving, maar ook een belangrijke handelstaal op zich. Een aantal citaten uit de discussie:

'taalvaardigheid en geletterdheid is van groot belang voor de veiligheid op de werkvloer'

*'op het werk is het kunnen beheersen van **de** taal van de werkvloer (de omgeving) heel erg belangrijk om te kunnen deelnemen; als mens en als werknemer'*

In tegenstelling tot het debat in Brussel, zijn de deelnemers gereserveerder over het gebruik van meerdere vreemde talen op de werkvloer zelf. Men benadrukt vooral de risico's op communicatieproblemen en de mogelijke misverstanden. Wel wordt benadrukt dat het inzetten van anderstaligen op de werkvloer een verrijking kan zijn voor de eigen bedrijfscultuur en in elk geval meer kansen biedt op de internationale markt. Vooral voor internationale bedrijven is het beheersen van meerdere vreemde talen naast het Nederlands van groot belang. En dan het liefst op moedertaalniveau, want daarmee dring je pas echt door en kom je van de eerste contacten ook tot de daadwerkelijke contracten. Een aantal citaten uit de discussie:

'taal is verbinden: het maakt het leven en het werk makkelijker'

'erken dat er op de werkvloer anderstaligen en laaggeletterden rondlopen en investeer hierin'

'het erkennen van de aanwezigheid van meerdere talen op de werkvloer verenigt een veelheid aan culturen en vormt een mooie toegevoegde waarde bij het eigen werk'

'meertaligheid is een grote toegevoegde waarde op de arbeidsmarkt, vooral in de grensregio's'

'meertaligheid is een noodzaak: contacten leg je in het Engels, contracten sluit je in de lokale taal'

Samenvattend bij de beide debatten

Hoewel het belang van het benutten van meertaligheid op de eigen werkvloer wel wordt gezien, blijft de meeste aandacht toch uitgaan naar het gebruik en het leren van Nederlands als gemeenschappelijke voertaal. Het blijft de vraag hoe andere talen daarbij meer en beter kunnen worden betrokken.

Hoewel een overgrote meerderheid ervan overtuigd is dat talenkennis voor internationale contacten verder moet reiken dan Nederlands en Engels alleen, blijkt het in de praktijk niet altijd even gemakkelijk voor werkgevers om ook echt meertalige medewerkers te vinden. Vooral naar een goede beheersing van buurtalen als Frans of Duits blijft veel vraag. Andere talen blijven op dit moment nog vaak onderbelicht.

De enquête maakt duidelijk dat er in zowel België als Nederland een grote talenrijkdom is die nog beter kan worden benut voor de organisatie van het eigen werk en voor het bereiken van internationale markten. Uit de debatten blijkt dat die talenrijkdom nog niet altijd even gericht en structureel wordt aangeboord. Hier ligt voor werkgevers dus nog heel wat ruimte voor nieuw beleid binnen hun bedrijf, onderneming of organisatie.